

การปะทะทางความคิด ในนวนิยายเรื่อง “ไผ่แดง”*

จินตนา ดำรงค์เลิศ
ภาควิชาสังคมศาสตร์ สำนักศิลปกรรม
ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่อง “ไผ่แดง” เป็นงานเขียนของพลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เดิมปรากฏเป็นตอนๆ ใน “สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์” และต่อมาพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นเรื่องราวของการปะทะทางความคิด ๒ ด้าน ด้านหนึ่งมีแก้ว แก่นกำจร เป็นตัวแทนของลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นลัทธิใหม่ ส่วนอีกด้านหนึ่งมีสมภารกร่างเป็นตัวแทนของลัทธิเก่า ตัวละครทั้งสองอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็กๆ ในชนบทชื่อ ไผ่แดง เป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เด็ก การปะทะทางความคิดเกิดขึ้นในโอกาสต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวชนบทไทย แก้วนปฎิเสธไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากทางการเมื่อเกิดภัยแล้งเพื่อรักษาหลักการของเขา นอกจากนี้ เขายังปะทะความคิดกับสมภารกร่างเกี่ยวกับเรื่องการบวชพระ การหาเงินสร้างโรงเรียน การใช้บริการด้านสาธารณสุขของรัฐ ฯลฯ จุดยืนของแก้วคือการปฏิเสธระบอบนายทุน การปฏิเสธรัฐบาล แสดงให้เห็นการยึดถือลัทธิคอมมิวนิสต์แบบคลั่งทฤษฎีจนไม่คำนึงถึงความเป็นจริง ส่วนสมภารกร่างคือผู้ประสานพระพุทธรศาสนา กับสามัญสำนึกในการแก้ปัญหา

คำสำคัญ : ไผ่แดง, คึกฤทธิ์ ปราโมช, นวนิยายไทย

นวนิยายเรื่อง “ไผ่แดง” เป็น ครั้งแรกใน “สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์” วัตถุประสงค์ไว้ใน “คำตาม” ของ บทประพันธ์ของพลตรี ม.ร.ว.คึก และต่อมาได้พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก นวนิยายเรื่องนี้เมื่อเดือนมิถุนายน ฤทธิ์ ปราโมช^๑ พิมพ์เป็นตอน ๆ ใน พ.ศ. ๒๕๔๘ ผู้เขียนได้แสดง พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่า

...เรื่อง “ไผ่แดง” นี้ผู้เขียนได้เขียนขึ้นเพื่อพยายามชี้ให้เห็นปฏิกิริยาในใจ ของคนบางหมู่บางเหล่า เมื่อมีลัทธิใหม่หรือของใหม่มากระทบ ผลที่เกิดขึ้นคือ ความขัดกันระหว่างลัทธิ หรือความแตกต่างระหว่างจิตกับวัตถุ ลัทธิไหน จะผิดหรือถูก และผู้เขียนเรื่องนี้จะผิดหรือถูก ขอยกไว้ให้เป็นหน้าที่ของท่าน ผู้อ่านจะวินิจฉัย^๒

* บรรยายในการประชุมสำนักศิลปกรรม เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕

^๑ เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

^๒ คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., ไผ่แดง (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามรัฐ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, ๒๕๓๓), หน้า “จากสำนักพิมพ์”.

“ความขัดกันระหว่างลัทธิ” หรือ “การปะทะทางความคิด” นี้ ถูกถ่ายทอดผ่าน ๒ ตัวละครเอกคือ สมภารกร่าง เจ้าอาวาสวัดไผ่แดง และนายแก้วน แก่นกำจร ผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไผ่แดง เมื่อพิเคราะห์

จาก “คำตาม” ที่ยกมาข้างบนนี้ จะเห็นว่าความคิดที่ปะทะหรือขัดแย้งกันนั้น ฝ่ายหนึ่งเป็น “ลัทธิใหม่หรือของใหม่” หรือ “วัตถุกุ” ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นลัทธิเก่าหรือของเก่า หรือ “จิต” แก่นน แก่นกำจรคือตัวละคร

ผู้สืบลัทธิใหม่ ส่วนสมภารกร่างเป็นผู้สืบลัทธิเก่า ใน “ไผ่แดง” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงตัวละครสมภารกร่างอีกครั้งว่า

...ถ้าจะว่ากันตามจริง สมภารกร่างก็ยังไม่ตื่นอยู่นั่นเอง ถ้าท่านผู้อ่านที่สนใจจะถามว่าทำไมถึงยังไม่ตื่น ผมก็ได้แต่ตอบอ้อมอ้อมว่า เพราะผมเองยังไม่มีเวลาปลุกนั้นเหตุหนึ่ง และสมภารกร่างยังไม่มีเหตุที่จะต้องตื่นในระยะนี้อีกเหตุหนึ่ง แต่เหตุที่สองนี้ออกจะเป็นเหตุขอไปที เพราะถ้าจะปลุกกันให้ตื่นจริง ๆ ก็คงปลุกได้ เหตุที่หนึ่งจึงเป็นเหตุที่แท้จริงกว่า...

สมภารกร่างมีวัยเดียวกันกับ แก่นน การกำหนดให้ตัวละครมีสถานภาพเป็นเพื่อนกันมาก่อนและอยู่ในวัยเดียวกันทำให้การปะทะความคิดระหว่างบุคคลทั้งสองเป็นไปอย่างดุเดือดเต็มที่ ได้ ไม่ต้องเกรงใจกัน

“ไผ่แดง” เป็นชื่อสถานที่สมมุติแห่งหนึ่งในชนบทไทย ผู้เขียนกล่าวถึงไว้ในบท “ความนำ” ตอนต้นของนวนิยาย ไผ่แดงมีสถานะเป็น “หมู่บ้านเล็ก ๆ หมู่หนึ่ง มีบ้านคนไม่กี่สิบหลังคาเรือน มีจำนวนคนอยู่

ไม่กี่ร้อยคน กลางหมู่บ้านมีวัดซึ่งเป็นวัดที่แสดงฐานะเศรษฐกิจของหมู่บ้านนั่นเอง ให้เห็นได้ว่าไม่รุ่งเรืองนัก หลังคาชาวบ้านนั้นมุงด้วยจากเป็นส่วนมาก มีหลังคากระเบื้องดินเผาและสังกะสีอยู่ไม่กี่หลัง ส่วนโบสถ์ของวัดนั้นก็มุงด้วยดินเผาธรรมดา มีศาลาการเปรียญขนาดย่อมมุงสังกะสีอีกหลังหนึ่งและกุฏิพระสองหลัง มุงจากแกมสังกะสี หอระฆังที่โชน่ากลั้วหอหนึ่ง และมีศาลาท่าน้ำของวัดปลูกอยู่ริมคลองอีกหลังหนึ่ง”

สมภารกร่าง เจ้าอาวาสวัดไผ่แดง มีอายุราว ๓๗-๓๘ ปี บวชเรียนมาได้ ๑๘ พรรษา และรับตำแหน่งสมภารเมื่อ ๒ ปีที่แล้ว ในวัดมีหลวงตาหุ่มซึ่งชราภาพมากแล้วองค์หนึ่งกับเถรอีก ๓ องค์ เนื่องจากสมภารกร่างเป็นชาวบ้านบ้านไผ่แดง ชาวบ้านจึงให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างดี ผู้ที่ติดต่อกับสมภารกร่างอยู่เสมอเสมอคือ กำนันเจิม ซึ่งมีอายุราว ๖๐ ปีเศษ วันหนึ่งกำนันเจิมมาเล่าให้สมภารฟังว่า

“...ในบางนี่ก็มีคนน่าสงสัยอยู่เหมือนกันว่าเป็นไอ้ตัวนิตนั้น... ก็ไอ้หมอนั้นละครับ ที่เคยเป็นเพื่อนวิ่งเล่นมากับท่านตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เจ้าแก้วนใจล่ะ”

(ไผ่แดง, น.๔)

คำพูดของกำนันเจิมทำให้สมภารกร่างนึกถึงนายแก้วนซึ่งยังคงคบหากันฐานเพื่อน นายแก้วน “ดูจะมีลัทธิแปลก ๆ ความเห็นใหม่ ๆ และคำพูดชอบกล ๆ” (ไผ่แดง, น.๕) อาทิ ครั้งสุดท้ายที่แก้วนมาหาเมื่อวานขึ้น เขาพูดกับสมภารว่า

สหายเอ๋ย! ทรายไต่ที่ยังมีลมหายใจ มีหยาดเหงื่อ มีแรงงาน แผ่นดินนี้จะ
ต้องเป็นของเราสักวันหนึ่ง จริงนะสหาย! เมื่อเงาของคนเล็ก ๆ อย่างเรา
ทอดยาวไปตามพื้นดิน เมื่อนั้นก็แสดงว่าตะวันเริ่มตกลงต่ำแล้ว เราต้อง
ไม่แพ้ เราต้องมีความหวัง

(ไผ่แดง, น.๕)

คำพูดของแก้วนสะทอนให้เห็นถึงอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ซึ่งกำนันเจิมเล่าให้สมภารกร่างฟังว่าทางราชการ
พิจารณาว่าเป็นภัยอันใหญ่หลวง

“...ไอ้ตัวคอมมูนิตที่หลวงท่านสั่งให้ต่อต้านนั้นปะไร ท่านว่ามันร้ายนักเชียว
พอมันมาถึง ไร่นามันก็ริบหมด ้วดวาอารามก็เล็ก แล้วก็ โอ๊ย!อะไรอีก
ตั้งพะเรือเชียว”

(ไผ่แดง, น.๔)

สมภารกร่างค่อนข้างหนักใจที่
แก้วนไปฝึกไผ่ในลัทธิต้องห้ามโดย
ทางการ จึงไปสวดมนต์ในโบสถ์และ
นั่งเจียบอยู่คนเดียว ในตอนนี้เอง
ที่ปรากฏตัวละครสำคัญอีกตัวละคร
หนึ่งขึ้นมาคือ พระประธาน ซึ่งมี
บทสนทนาตอบโต้กับสมภารกร่าง

“พระประธานวัดไผ่แดงเป็นพระ
สำริดบริสุทธิ์ ขนาดเท่าคน ...เป็น
พระพุทธรูปโบราณมาก” (ไผ่แดง,
น.๗) พระประธานจะมีบทบาทเป็น
คู่คิดของสมภารกร่าง เป็นผู้ชี้ช่อง
ทางในการแก้ปัญหาให้สมภารกร่าง
ตลอดเรื่อง เมื่อสมภารกร่างบอก

พระประธานซึ่งเขาเรียกว่า “หลวง
พ่อ” ว่า “เจ้าแก้วนมันมีที่อยู่เหมือน
กัน” ถึงแม้ว่าแก้วนจะถูกทางการ
สงสัยเกี่ยวกับเรื่องความคิดทาง
การเมือง พระประธานจึงตอบว่า

ก็สมภารบอกฉันเองว่า นายแก้วนเขาไม่เคยทำผิดทำบาปอย่างไร
จะว่าผิดศีลข้อไหนก็ไม่ผิด ...ฉันไม่มีปัญญาจะบอกสมภารหรอกในข้อนี้
เพราะฉันเองอยู่มาจนปานนี้ ก็ไม่เคยเล่นการเมือง และก็ไม่ได้คิดว่าจะเล่นหรือ
เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

(ไผ่แดง, น.๑๐)

มีผู้สันนิษฐานว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช ได้ความคิดในการเขียน
นวนิยายเรื่อง “ไผ่แดง” มาจาก
นวนิยายชุดตอนคามิลโล ของจิโ-
วันนี กัวเรซี ซึ่งเสียดสีความโง่ของ
ชาวนาที่หลงไปนิยมลัทธิฝ่ายซ้าย

อย่างไร้เดียงสาในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง
แต่เมื่อพิจารณาสาระและลีลาการ
เขียนของ “ไผ่แดง” อย่างลึกซึ้ง
แล้วจะเห็นว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ได้เขียน
นวนิยายเรื่องนี้ให้มีบรรยากาศเป็น
ไทยอย่างสมบูรณ์แบบ สามารถถ่าย

ทอดภาพวิถีชีวิตอันเรียบง่ายของ
ชาวชนบทไทยได้อย่างมีชีวิตชีวา
โดยสอดแทรกอารมณ์ขันอย่างมี
ศิลปะ อย่างไรก็ดี ใน พ.ศ. ๒๕๒๘
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้สัม-
ภาษณ์ว่าเขียนนวนิยายเรื่อง “ไผ่

แดง” ขึ้นเพื่อต่อต้านการขยายตัว นั้น^๑ ในนวนิยายเรื่องนี้ แก่วนคือผู้ การอ่านหนังสือที่เผยแพร่อยู่ ม.ร.ว. ของแนวคิดแบบฝ่ายซ้ายในสมัย ที่รับแนวความคิดฝ่ายซ้ายมาจาก คึกฤทธิ์ บรรยายว่า

“...หนังสือเหล่านี้ นอกจากจะเป็นเพื่อนแล้ว ยังเป็นแสงสว่างฉายให้ เขาได้เห็นชีวิตและความเป็นอยู่อันแท้จริงของสังคม หนังสือบางอย่าง ปลอบใจเขาให้รู้ว่า โชคความอ่อนแอภพของเขานั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะความ ผิดของเขาเองเลย แต่เป็นไปตามกำหนดของสังคมปัจจุบันและระบบ เศรษฐกิจปัจจุบัน สังคมที่ฟอนเฟะน่าเหม็น น่าสะอิดสะเอียนและระบบ เศรษฐกิจที่ทารุณขูดรีด ตั้งอยู่บนหยาดเหงื่อ เลือดเนื้อและโครงกระดูกของ คนเช่นเขา และชาวบ้านอื่นในบางนี้ ยกเว้นกำนันเจิม ซึ่งเป็นตัวแทนของ ระบบศักดินาและสมภารกร่าง ผู้ซึ่งเป็นทั้งตัวแทนของชนชั้นต่ำ ศักดินา และเป็นผู้ค้ายาเสพติดอย่างแรงคือ ศาสนา”

(ไผ่แดง, น.๑๕)

แก่วนถือว่าสมภารกร่างเป็น หัวหน้าขององค์กรที่เป็นศัตรูต่อ อุดมคติของเขาในสังคมของไผ่แดง องค์กรของสมภารกร่างทำให้คน หลับ สมภารกร่างสอนให้คนเชื่อ เรื่องบุญกรรม ซึ่งแก่วนแน่ใจว่าไม่มี และข้อสำคัญก็คือ ชาวบ้านเชื่อ

สมภารกร่างมากกว่าเชื่อแก่วน (ไผ่แดง, น.๑๕-๑๖) การที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ สร้างตัวละครฝ่ายตรงข้าม ของแก่วนให้ดำรงสมณเพศ นับ ได้ว่าเป็นความคิดที่ชาญฉลาดยิ่ง เพราะลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ยอมรับ การมีศาสนา ในขณะที่สังคมไทย

เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับพุทธ- ศาสนา ส่วนตัว ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เอง ก็สนใจและศึกษาเรื่องพุทธศาสนา อย่างลึกซึ้ง วิทยากร เชียงกูล แสดง ความคิดเห็นว่า

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ นับเป็นผู้เผยแพร่พุทธศาสนาที่สำคัญคนหนึ่งในยุค จอมพลสฤษดิ์-ถนอมนี้ ก่อนหน้านั้นเขาก็ได้แสดงว่าเป็นผู้สนใจเรื่องพุทธ- ศาสนาอยู่ แต่งานทั้งปาฐกถา คำอภิปราย และข้อเขียนเกี่ยวกับพุทธ- ศาสนาได้ผลิตขึ้นในยุคที่ไร้เสรีภาพทางการเมืองและยุคของการต่อต้าน คอมมิวนิสต์นี้ค่อนข้างมาก การตีความพุทธศาสนาของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีลักษณะออกไปในทางใช้ศาสนาเป็นเครื่องอธิบายความชอบธรรมของ ระบอบการปกครองแบบเดิม รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านคอม- มิวนิสต์^๒

^๑ ถนนหนังสือ, ปีที่ ๓ เล่ม ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๘, หน้า ๑๖-๔๐.

^๒ วิทยากร เชียงกูล, ศึกษาบทบาทและความคิด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๕.

แคว้นเข้าปะทะสมภารกว้าง
ทันทีเมื่อเขาเห็นสมภารกว้างแจก
จ่ายตะกรุดกับพระเครื่องรางให้แก่
ชาวบ้านอยู่บนศาลาวัด แคว้นกล่าว
ทักทายเชิงวิพากษ์สมภารกว้างว่า
“กำลังโรยยาพิษอยู่ที่เดียวสมภาร”
และเมื่อสมภารกว้างส่งพระเครื่อง
ให้เของค์หนึ่ง แคว้นปฏิเสธไม่ยอม
รับ เขาร้องว่า “ซุระอะไรผมจะต้อง
เอารูปของสิทธิธาตผู้เป็นชนชั้น
ศักดิ์นิมาไว้กับตัว เมื่อผมกำลังจะ
ต่อสู้กับคนพวกนั้น!” (ไผ่แดง,
น.๒๒, ๒๓) นอกจากนี้แคว้นยัง

กล่าวหาสมภารกว้างว่าฉวยโอกาส
ประกาศลัทธิล้าสมัยของตนยาม
ประชาชนคับขัน ทำให้สมภารกว้าง
ขันติแตก ไล่ตะเพิดแคว้นออกไป
จากศาลาวัด

หมู่บ้านไผ่แดงประสบภัยแล้ง
น้ำแห้งจนคลองเป็นตม ไร่นาแตก
ระแหง กล้าที่หว่านไว้ตายแห้งหมด
ก้านั้นเจิมได้ประสานงานกับทาง
อำเภอจนได้รับห่อของมาแจกจ่าย
แก่ราษฎรผู้ประสบเคราะห์กรรม ใน
ห่อของแต่ละห่อมีเสื้อผ้า ข้าวสาร
ของชำ ของเค็มต่าง ๆ ก้านั้นเจิม

นำห่อของมามอบให้สมภารกว้างที่
วัดและขอให้สมภารกว้างช่วยแจก
จ่ายของให้ราษฎรแทนตน แคว้นรู้
ข่าวจึงสั่งให้ลูกน้องไม่รับของบรร-
เทาทุกข์ครั้งนี้ แต่ไผ่แดงลูกวัย ๕
ขวบของเจ้าช้อนร้องไห้หิวข้าว เจ้า
ช้อนลูกน้องแคว้นจึงต้องแอบมารับ
ของแจกจากสมภารกว้าง แคว้นใช้
ให้เจ้าถมไปเอาของแจกที่บ้านเจ้า
ช้อนทิ้งให้หมด วันรุ่งขึ้นแคว้นปะทะ
คารมกับสมภารกว้างอย่างรุนแรง
ขณะที่พายเรือมาพบกันเช้า ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ เขียนบรรยายว่า

“เฮ้ย เขารู้หรือหน้าสมภาร อย่าใช้เล่ห์กะเทให้มันมากนักเลย” แคว้น
ว่า “ใครเขาก็รู้ว่าสมภารฉวยโอกาสในยามที่คนลำบากทำใจดีแจกของให้
คนเขานับถือ ต่อไปพอข้าวปลาดีคนเขาจะได้ทำบุญมาก ๆ...”

“ไอ้แคว้น!” สมภารร้องแล้วเงื้อพายขึ้นสุดแรง “มึงหยุดเดี๋ยวนี้!
ซินพุดอีกคำเดียวพอตีคอกหักตกน้ำไม่รู้ด้วย! ใครกันแน่วะที่ฉวยโอกาส
ใครกันวะ เจ้าเล่ห์เพทุบาย? มึงนะแหละ ไอ้แคว้น! เออ! มึงไม่ต้องเถียง
กว่ามึงนะแหละเจ้าเล่ห์เจ้ากล ฤย! อุดมคติ อุดมการณ์ มึงเที่ยวคุยโวว่า
มึงนั้นเก่งกล้าจะช่วยคนยากคนจน แต่พอคนอดข้าวทั้งบางมึงก็ช่วยใคร
ไม่ได้ ดีแต่ประชุมพวกพ้องตำคนอื่น พอคนอื่นเขายื่นมือเข้ามาจะช่วยมึง
ก็ขัดขวางห้ามปราม ถ้าพวกมึงมารับของ มึงก็หาว่าไอ้คนนั้นทรยศ มึง
นะแหละไอ้แคว้น คนทรยศ! มึงต่างหากเป็นคนคอยขัดคอไม่ให้ข้าวตก
ถึงปากถึงท้องใครจนชั้นเด็กหัวเท่ากำปั้น มึงก็อุตส่าห์ส่งลูกน้องไปแย่ง
ข้าวแย่งน้ำจากปากมัน ให้มันอดมันหิวไปทั้งคืน ไผ่แดงมันรู้เรื่องอะไร
เสียเมื่อไร ยิ่งไอ้อุดมคติชนชั้นอะไรของมึงนั้นนะ มันยังไม่รู้เลย ออย่าว่า
ถึงไผ่แดงเลยวะ แม้แต่กูก็ยังไม่ว่ามึงจะเอาอะไรของมึง! ไผ่แดงมันรู้
แต่ว่าท้องมันหิว เมื่อท้องมันหิวมันก็อยากกินข้าว แล้วก็ไอ้คนจัญไรดึง
ขามข้าวมันไปขว้างทิ้ง!” พุดถึงตอนนี้สมภารกว้างก็ยกมือขึ้นเช็ดน้ำตา
แต่ปากก็ยังพูดต่อไปอย่างไม่ลดละว่า

“เพียงเท่านั้นยังไม่พอ ไอ้สัตว์เดียรัจฉานตัวนั้นยังชกปากพ้อมันให้
มันดูเสียอีก ไอ้แคว้น! มึงเอาสันตินคิดดูให้ดี ๆ เกิด เอ็งก็มีลูก กรรมตา
ลูกมันก็นับถือพ่อของมัน เห็นว่าดีกว่าใคร ๆ ทั้งนั้น ถ้าใครขึ้นมาชกปาก

พ่อแม่ถึงบนเรือนแล้วพ่อแม่สู้เขาไม่ได้ เด็กมันจะนี่ได้อย่างไร?”

“ฉันก็ไม่ได้ทำอะไรสักหน่อย” แก่วนพูดขึ้น เสียงอ่อนลงไปถนัดใจ

(ไผ่แดง, น.๕๒, ๕๓)

เรื่องราวตอนนี้แสดงให้เห็นว่า มนุษยธรรมย่อมสำคัญกว่าความงมงายในอุดมคติชนชั้นตามความเชื่อของแก่วน การที่สมภารกร่างอ้างถึงความหิวของเด็กทำให้แก่วนใจอ่อนลง และเมื่อสมภารกร่างให้แก่วนไต่ร่องดูถึงความรู้สึกของเด็กที่เห็นพ่อถูกทำร้าย ในฐานะที่

แก่วนก็มีลูกเช่นกัน แก่วนจึงต้องลดทิวลง เรียกว่าความคลั่งลัทธิหรืออุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์ต้องยอมจำนนต่อสามัญสำนึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก การที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ สร้างตัวละครคอมมิวนิสต์แก่วนให้มีลักษณะประนีประนอมได้ในบางครั้ง อาจ

มาจากการที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เองก็มีได้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างหัวชนฝาหรือแบบขวาทกขอบ วิทยากร เชียงกุล ผู้ศึกษาบทบาทและความคิดของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความเห็นที่

“แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ก็ยังแตกต่างจากนักต่อต้านคอมมิวนิสต์คนอื่น ๆ ในแง่ที่ว่าในบางเรื่องหรือบางครั้ง เขาก็ยังมีความคิดค่อนข้างมาทางเสรีนิยม อยากเห็นสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและมีความเป็นธรรมพอสมควร ...ในช่วงปี ๒๕๑๕ ขณะที่ยังดำรงตำแหน่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์คัดค้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งขัน อีกด้านหนึ่งเขาก็เสนอความคิดเกี่ยวกับสังคมนิยมแบบสันติวิธีในแง่ดี”^๑

เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ในการสัมมนาที่หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “สังคมนิยมในสังคมไทย” ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ร่วมอภิปรายในฐานะผู้ร่วมก่อตั้งและสนับสนุนสถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีผู้ร่วมอภิปรายอีก ๓ คน คือ เสน่ห์ จามริก เกษม ศิริสัมพันธ์ และนิออน สนิทวงศ์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้กล่าวถึงสังคมนิยมว่าอาจช่วย

แก้ปัญหาความแตกต่างเหลื่อมล้ำทางฐานะเศรษฐกิจของสังคมไทยได้ เขาอ้างว่าหลักการของสังคมนิยมเรื่องความเสมอภาค ภราดรภาพ การเห็นคุณค่าของความเป็นคน เป็นหลักการของพุทธศาสนาเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เขาเห็นว่าสิ่งที่รัฐจะเข้าควบคุมกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินต่าง ๆ จะก่อให้เกิดปัญหาใหญ่ ผู้มีกรรมสิทธิ์ส่วนมากคงไม่ยินยอม^๒ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มี

ความรู้ความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ เป็นอย่างดี เขาได้ศึกษาวิชาปรัชญาการเมือง และเศรษฐศาสตร์ที่ Queen's College มหาวิทยาลัย Oxford จนจบปริญญาตรีเกียรตินิยมกลับมาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๑ ปี เคยรับราชการที่กรมสรรพากร และทำงานธนาคาร ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีได้เป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิสังคมนิยมอย่างรุนแรงแต่ประการใด ดังจะเห็น

^๑ วิทยากร เชียงกุล, อ้างแล้ว, น. ๑๑๓.

^๒ บันทึกการสัมมนา “สังคมนิยมในสังคมไทย” ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ใน คำประกาศ ม.จ.สกลวรรณ วรธรรม นักสังคมนิยมของเมืองไทย, เศษฐบุรุษ, ม.ป.พ., น. ๑๑-๑๕.

ได้จากการตอบปัญหาประจำวันใน ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เมื่อ กิจการอื่น ๆ ว่าควรเป็นของรัฐหรือ
หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ มีผู้อ่านถามเรื่องกิจการรถไฟและ เอกชน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบว่า

อุตสาหกรรมทุกชนิดควรโอนมาเป็นของรัฐ จะเกิดผลดีต่อบ้านเมืองมากกว่า
...เชื่อโดยบริสุทธิ์ใจว่าลัทธิสังคมนิยมหรือแผนการเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม
เท่านั้นจะช่วยให้เมืองไทยไปได้รอด

ในเรื่อง “ไผ่แดง” ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เห็นใจรายต่อผู้ที่มีความคิดความ เห็นเอาชีวิตรอด เขาแสดงความห่วง
พยายามบรรยายให้เห็นว่าแกว่นเป็น เชื่อในทางตรงกันข้าม เมื่อมีข่าว ไยสมภารอย่างจริงจังในฐานะเพื่อน
คอมมิวนิสต์แบบคลั่งคัมภีร์และชาด กองทัพแดงบุกเมืองไทย เขารีบ ว่า
การไตร่ตรอง มากกว่าเป็นคนโหด แจ่มไปบอกสมภารกว้างที่วัดให้รีบ

เรื่องคอขาดบาดตายที่เดี๋ยวสมภาร ...เวลานี้กองทัพแดงกำลังบุก
เมืองไทย พรุ่งนี้ก็คงเข้ายึดกรุงเทพฯ ทุกอย่างจะต้องเปลี่ยนไปอย่างพลิก
แผ่นดิน พวกชนชั้นศักดินา พวกนายทุน พวกชนชั้นกลาง และพวกปฏิกิริยา
จะต้องถูกทำลายหมด ฉันทับสมภารก็เป็นเพื่อนกันมา ฉันทิ้งมาเดือนด้วย
เจตนาดี ให้รีบ ๆ หนีไปเสีย อยู่ต่อไปสมภารจะลำบาก อาจถึงชีวิต เอ้า
ปลดจิวรอก แล้วนุ่งกางเกงเสีย จะได้รับไป ...ระบบใหม่ที่จะเริ่มขึ้นนั้น
จะไม่มีพระ จะไม่มีสมภาร ฉันทับสมภารก็เป็นเพื่อนกันมาแต่ก่อน จึงรีบ
มาเตือนให้หนีเอาตัวรอดไปเสีย

(ไผ่แดง, น.๖๒)

สมภารกว้างรับฟังคำเตือนจากแกว่นและรู้สึกซาบซึ้งในความเป็นเพื่อนที่แกว่นมอบให้ อย่างไรก็ตาม สมภารกว้าง
มิได้คิดจะหนีจากภัยที่จะมาถึง เขายืนยันจะอยู่ต่อไปที่วัดไผ่แดงในฐานะผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักชาติ และศรัทธาในพระพุทธศาสนาของเขาผ่านคำพูดของสมภารกว้างในตอนนี้อย่าง

“มันไม่ใช่เรื่องเชื่อหรือไม่เชื่อหรือแกว่น” สมภารพูดแล้วก็กวาดตา
ดูคนที่อยู่รอบ ๆ ตัว พลังยิ้มอย่างพอใจ “เรื่องมันอยู่ที่ฉันไม่ยอมหนี ฉัน
เกิดมาในบ้านไผ่แดง ไม่เคยคิดจะไปอยู่ที่อื่น เพราะเห็นว่าบางนี่เป็นที่เกิด
ฉันก็รักของฉัน เมื่อเกิดที่นี่ฉันก็ตั้งใจจะตายที่นี่ ถึงฉันจะเป็นพระ ฉันก็ยัง
เป็นคนไทย บ้านเมืองของฉันฉันก็รัก แกว่นบอกว่าใครก็ไม่รู้กำลังบุกรุก
เข้ามาจะยึดบ้านเมืองของเรา อย่างนี้ถ้าฉันเป็นฆราวาสฉันก็ต้องคิดต่อสู้
ที่จะหนีเป็นไม่มี จะเป็นตายก็ให้มันรู้กันไป ที่จะยอมเขาง่าย ๆ นั้นเห็นจะ
ไม่ได้ แต่บังเอิญฉันเป็นพระก็สนใจ เพราะจะไปสู้รบกับใครก็ได้ แต่นั่น
แหละแกว่นเมื่อฉันเป็นพระวัดไผ่แดง ฉันก็จะอยู่ที่วัดนี้ ไม่ยอมหนี ไม่ถอย

แม้แต่ก้าวเดียว ถ้าต่อไปไฟแดงและบ้านเมืองของเราจะต้องตกเป็นของเขา
อื่น ถึงฉันเป็นฆราวาส หรือเป็นพระ ฉันก็แทบไม่อยากมีชีวิตอยู่เสียแล้ว
แต่ถ้าต่อไปศาสนาจะหมดสิ้นลงจริงอย่างแกว่า ฉันก็ยอมตายทั้งเป็นพระ
ดีกว่าที่จะสึก ฉันจะอยู่ไปอย่างนี้ และถ้าฉันจะเป็นพระองค์สุดท้าย ที่ได้
สืบพระศาสนาของพระบรมครูของฉัน ฉันก็จะตายตาหลับ ใครจะเอาฉันไป
แขวนคอหรือไปยังที่ที่ไหนก็ตามใจ คนเราเกิดมาก็ตายหนเดียว แต่เราทุกคน
ถ้าใครเลือกตายได้ ด้วยวิธีที่ตนอยากตาย คนนั้นก็นับว่าเคราะห์ดีอยู่...
และยังได้เห็นแกว่า แกว่า เทียม และสายกับคนอื่น ๆ ยังเมตตาฉันอยู่ อุตสาห์
มาเตือนอย่างนี้ ฉันก็พอใจแล้ว ตายก็ช่างมัน...”

(ไฟแดง, น.๖๔, ๖๕)

ความขัดแย้งทางความคิด
ระหว่างสมภารกร่างกับแกว่านใน
เรื่องพุทธศาสนานั้นมักเกี่ยวพันกับ
วิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น
เมื่อถมลูกน้องของแกว่านจำใจต้อง

บวชตามความต้องการของแม่
แกว่านก็จำใจต้องยอมให้ลูกน้องไป
บวชตามประเพณี ครั้นถึงวันบวช
ระหว่างประกอบพิธีอุปสมบท กลับ
มียายกลอยเข้ามากล่าวคัดค้านว่า

ถมยังติดหนี้ค่าเหล้าตนอยู่ แกว่าน
แก่นกำจร จึงได้โอกาสลุกขึ้นปรา-
ศรัยกับคนทั้งโบสถ์เพื่อโจมตีระบอบ
นายทุน เขากล่าวในตอนหนึ่งว่า

...ชนชั้นนายทุนเขาจะติดตามชู้ตริตเราไปทุกอิริยาบถ ตั้งแต่เราเกิดมาจนจะ
บวชเรียน หรือแม้แต่ในยามเราแก่หรือเจ็บไข้ จนแม่แกว่านจะตายไป ประโยชน์
ของเขาย่อมเป็นใหญ่เหนือสิ่งใด เงินร่อยกว่าบาทที่เขาจะชู้ตริตได้จากเรา
นั้นเขาเห็นว่ามีค่าเหนือจิตใจของคนอย่างถม สูงกว่าความรู้สึกของนำฝั้น
ผู้เป็นแม่ของถม เขาไม่ยอมละเว้นให้แก่สิ่งใดทั้งสิ้น แม้ศาสนาที่เขาพร่ำ
เพอว่าเขานับถือ เขาก็ไม่ยอมละเว้นให้...

(ไฟแดง, น.๑๑๑)

เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน
เช่นนี้ สมภารกร่างต้องเข้ามาแก้
ปัญหาเฉพาะหน้าโดยขอขมขบชาติ
เงินจากประสกสิกาที่มาร่วมพิธีจน
ได้เงินไปใช้หนี้ยายกลอยได้ ส่วน
ยายกลอยก็นำของมาถวายพระถม
ตามราคาทีพระถมเป็นหนี้อยู่พอดี

ยายกลอยอธิบายว่า ที่มาทวงหนี้
เพราะประสงค์จะให้พระถมบวชได้
อย่างบริสุทธิ์ผุดผ่อง ทำให้ชาวไฟ
แดงประจักษ์ในน้ำใจของยายกลอย
ฝ่ายพระถมเมื่อบวชครบ ๑๕ วัน
ตามความตั้งใจเดิมแล้วกลับยังไม่สึก
แกว่าน แก่นกำจร หัวใจคอมมิว-

นิสต์จึงพาสัมครพรรคพวกมาบุก
วัดไฟแดงเพื่อทวงถามให้พระถม
สึกทันที แต่พระถมกลับตอบแกว่าน
ว่ายังต้องการจะบวชไปเรื่อย ๆ ไม่มี
กำหนดสึก แกว่านโกรธมาก เขา
กล่าวโจมตี ทันทีว่า

...ยาเสพติด... ยาเสพติดเท่านั้นเอง เห็นหรือยังสหาย ทีฉันเคยว่าไว้ว่า
ศาสนาเป็นยาเสพติดนั้นเป็นความจริงอย่างไร ถม ซึ่งเป็นคนหนึ่งในพวกเรา
มีจิตใจแข็งแกว่างเด็ดเดี่ยว มีความเห็นก้าวหน้าไม่น้อยไปกว่าพวกเราเลย

มาบวชได้สิบห้าวันเพราะถูกแม่บังคับ แต่เดี๋ยวนี้เป็นอย่างไรไป? เขากลายเป็นพระภิกษุผู้ติดตามเสด็จของพวกนายทุนปฏิกริยาเสียงอมแงมจนสามารถที่จะสลัดอุดมการณ์ของชนชั้นเขาเสียได้โดยสิ้นเชิง... สหายจงจำไว้ เมื่อวันแห่งชัยชนะของเรามาถึง เราจะต้องทำลายแหล่งที่มาแห่งยาเสพติดนี้โดยสิ้นเชิง ไม่ให้เหลือซาก คนอย่างสมภารนี้แหละจะต้องรับผิดชอบต่อชนชั้นกรรมาชีพในฐานะเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด ในฐานะเป็นผู้ทำลายปัญญาของชนชั้นเรา เป็นผู้ปิดบังความจริงแห่งวัตถุนิยมด้วยความเพ้อฝันของนักบวชสมัยหิน...

(ไผ่แดง, น.๑๑๙)

สมภารกร่างฟุ้งซอกกล่าวหาของแคว้นด้วยความอดทน แคว้นยังคงสาธยายต่ออย่างมีอารมณ์โดยเปรียบเทียบ “ธรรมะของพระสิท-

ธารถ” กับ “ลัทธิวัตถุนิยมโตอะเล็กติก” เขาประณามความเชื่อเรื่องชาตินี้ชาติหน้าว่า “ตั้งอยู่บนเมฆหมอกแห่งความฝัน” (ไผ่แดง, น.

๑๒๐) ท้ายที่สุดสมภารกร่างจึงขอนัด “ปุจฉาวิสัชนา” กันในวันหน้า สมภารกร่างกล่าวว่า

ฉันว่าแคว้นไปศึกษาตำราของแคว้นให้มาก ๆ เสียก่อนดีกว่า แล้วค่อยนัดมาเทศน์ธรรมาส์คู่กับฉันสักวัน มาปุจฉาวิสัชนากันวันนี้ก็เสียเปรียบฉันแน่ เพราะฉันลงทุนอ่านตำราของฉันมาเกือบล้มเกือบตาย

(ไผ่แดง, น.๑๒๑)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ผ่านสมภารกร่างอย่างมีอารมณ์ขัน แต่ในความเป็นจริงเขาเห็นว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่มีส่วนดีที่เทียบเทียมพระพุทธศาสนาได้ เมื่อมีผู้เขียนมาถามเขาผ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ว่าคอม-

มิวนิสต์เข้ากันได้กับพระพุทธศาสนาจริงหรือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ตอบว่าไม่เป็นจริงเช่นนั้น พระพุทธศาสนาก้าวล้ำหน้ากว่าลัทธิคอมมิวนิสต์มาก เช่น พระพุทธศาสนาไม่สนับสนุนการสะสมทรัพย์สมบัติเพราะเห็นว่าไม่จำเป็น ในขณะที่คอมมิวนิสต์อธิบายว่าจะเกิดอันตรายต่อส่วน

รวม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ยังกล่าวเสริมว่า ผู้รักเสรีภาพย่อมไม่ชอบลัทธิคอมมิวนิสต์ ชาวรัสเซียมีชีวิตอยู่ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ได้ก็เพราะพวกเขาส่วนใหญ่ไม่สนใจในเสรีภาพ^๑ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้อภิปรายเปรียบเทียบพุทธศาสนาและคอมมิวนิสต์อีกว่า

คอมมิวนิสต์กับพุทธเหมือนกันไม่ได้ พุทธให้คนทำดีโดยสมัครใจ บุคคลพึงรู้ได้ด้วยตน คอมมิวนิสต์บังคับมุ่งความเจริญของรัฐ โดยไม่สนใจบุคคล^๒

^๑ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, ปัญหาประจำวันชุดที่หนึ่ง (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๑๕๗.

^๒ วิลาศ มณีวัต, คึกฤทธิ์หยกรอบ (กรุงเทพฯ : พีวาทิน พับลิเคชั่น, ๒๕๒๖), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

ถึงแม้ว่าสมภารกร่างจะเป็นตัวแทนฝ่ายพุทธ และแก้วน แก่นกัจจจะเป็นตัวแทนฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่ตัวละครทั้งสองมิได้คอยปะทะกันตลอด ในบางครั้งบุคคลทั้งสองก็มีจุดประสงค์ต้องกัน เพียงแต่มีวิธีการที่จะบรรลุจุดประสงค์ต่างกันเท่านั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งขึ้นชื่อว่ามีแนวคิดเสรีนิยมและเป็นนักปฏิบัตินิยมได้วางเรื่องราว

การประนีประนอมระหว่างสมภารกร่างกับคอมมิวนิสต์แก้วนไว้อย่างแยบคายในบทชื่อ “ผ้าป่าสีแดง” ตอนท้ายเรื่อง “ไผ่แดง” ดังนี้

ในช่วงใกล้ออกพรรษา ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดมาจองทอดกฐินที่วัดไผ่แดง หลวงพ่อพระประธานในโบสถ์ปลอบใจสมภารกร่างให้รอดูไปก่อน เพราะไม่เชื่อว่าชาวบ้านจะยกเลิกการทำบุญทอดกฐินไปเสีย

เลย ต่อมากำนันเจิมเรียกประชุมชาวบ้านไผ่แดงและเสนอว่าจะจัดทอดกฐินสามัคคีกับชาวบ้านไผ่ตัน แก้วนลุกขึ้นวิจารณ์ว่าเป็นเรื่องเปล่าประโยชน์ เขาเสนอว่าทั้งสองหมู่บ้านน่าจะมาร่วมกันสร้างโรงเรียนใหม่ให้เด็ก ๆ เรียนได้สะดวกสบายดีกว่า สมภารกร่างนั้นเห็นด้วยกับทั้งกำนันเจิมและสหายแก้วน จึงเสนอกับแก้วนว่า

...ถึงวันทอดกฐิน ที่วัดนี้คนคงจะมามากทั้งสองทาง ต่างคนก็ต่างตั้งใจจะทำบุญฉันอนุญาตให้แก้วนตั้งโต๊ะเรียไรที่ลานวัดนี้จะได้ชักชวนคนที่เขามากฐินนั้นแหละ ให้ช่วยกันออกเงินสร้างโรงเรียน แก้วนจะพูดว่าอะไรก็ได้ ฉันไม่ห้ามแต่อย่ามาดูถูกศาสนาในวัดก็แล้วกัน

(ไผ่แดง, น.๒๒๖, ๒๒๗)

ข้อเสนอของสมภารกร่างนับเป็นการประลองความคิดอย่างหนึ่งเช่นกันระหว่าง “วัดฤ” กับ “จิต” ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ อธิบายไว้ว่าเป็นจุดประสงค์ในการเขียนนวนิยายเรื่อง “ไผ่แดง” พอถึงวันทอดกฐิน ปรากฏว่าผู้คนกลับสนใจในงานทอดกฐินอย่างเนื่องแน่น สมภารกร่างเทศนาอันสงส์กฐินยืดยาว ส่วนโต๊ะรับบริจาคของแก้วนมีชาวบ้านมาร่วมบริจาค่น้อยมาก

ได้เงินมาเพียง ๕๒๗ บาท แก้วนรู้สึกขมขื่นทอดอาลัย สมภารกร่างแฉะเข้ามาปลอบใจแก้วนและลงชื่อบริจาคเงินว่า “คณะศิษย์สมภารกร่าง ๑๔,๖๒๕.๕๐ บาท” เป็นเงินที่ชาวบ้านนำมาทำบุญกับสมภารกร่าง เหตุการณ์นี้เป็นไปตามลักษณะสังคมไทยดั้งเดิมที่บ้านวัด และโรงเรียนมีสายสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตาม แก้วนรู้ปฏิเสชเงินบริจาคของคณะศิษย์

สมภารกร่าง เขากล่าวว่า “เราไม่อยากจะโรงเรียนวัด!” (ไผ่แดง, น. ๒๒๙) สมภารกร่างบอกแก้วนให้สงบใจไว้ก่อน พร้อมอธิบายว่าเงินนั้นได้มาจากหีบที่วางไว้ในโบสถ์ซึ่งปิดประกาศว่าจะนำเงินไปสร้างโรงเรียนใหม่ ชาวบ้านศรัทธาจึงพากันบริจาค แก้วนจึงยอมรับเงินและพูดว่า

“ถ้าอย่างนั้นฉันก็รับได้ ไม่ผิดหลักการของเรา”

“และก็ไม่ผิดหลักการของฉันด้วย” สมภารกร่างต่อ

(ไผ่แดง, น.๒๒๙)

ในที่สุดเด็ก ๆ วัดบ้านไผ่แดงและบ้านไผ่ตันก็ได้โรงเรียนใหม่ โดยกำนันเจิมมอบหมายให้แก้วน

แก่นกัจจ เป็นผู้อุปการปลูกสร้างสมภารกร่างเสนอให้สร้างโรงเรียนคร่อมลงไปบนคลองตรงกึ่งกลาง

ระหว่าง ๒ หมู่บ้านพอดีเพื่อความ เป็นธรรมต่อชาวบ้านทั้ง ๒ หมู่บ้าน ผู้เขียนเล่าถึงตอนนี่ว่า

“บางทีความเห็นบ้า ๆ ของคนบางคนมันก็เป็นทางออกที่ดีได้เหมือนกัน” แก่วน แก่นกำจร ปรารภขึ้น

“สหาย” สมภารกร่างตอบสวนคว้นขึ้นมา “ปัญหาของสังคมทุกเรื่องต้องมีทางออก ต้องมีทางแก้ไข ถ้าเราใช้ปัญญาและเหตุผลเข้าให้ถึงปัญหาในที่สุดก็จะมีทางปรองดองกันได้ ไม่ต้องพลิกแผ่นดิน ไม่ต้องฆ่ากันล้มตายทั้งเมืองหรือกสหาย!”

(ไผ่แดง, น.๒๓๘)

คำพูดของสมภารกร่างข้างต้นเป็นการเตือนสติแก่วนครั้งสำคัญสะท้อนให้เห็นแนวคิดความปรองดองที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ถ่าย

ทอดมายังผู้อ่าน เป็นแนวคิด “รู้จักสามัคคี” แบบไทย แบบพุทธธรรม แนวคิดแบบนี้ได้รับการยืนยันอีกครั้งหนึ่งโดยหลวงพ่พระประธาน

เมื่อสนทนากับสมภารกร่างเรื่องภัยธรรมชาติ หลวงพ่กล่าวว่

...คนเราเวลาไม่มีภัยอันตรายก็มักจะลืมตัว ต่างคนต่างถือว่าตัวใหญ่ต่างคนต่างมีลัทธิ แต่พอถึงเวลาที่มีภัยธรรมชาติมาถึง ก็น่าจะเห็นว่ามนุษย์เรานั้นเป็นสัตว์โลกที่เล็กนิดเดียว ไม่น่าจะถือทิฐิมัวเถียงกันอยู่เลยควรจะช่วยกันเอาตัวรอดจะดีกว่า

(ไผ่แดง, น.๒๔๒)

น้ำไหลหลากเข้าท่วมหมู่บ้านไผ่แดง สมภารกร่างอำนวยความสะดวกช่วยเหลืออพยพหลวงตาหุ่ม เด็กวัด เณร ตลอดจนจนหมาวัดไปอยู่บนที่ดอน ส่วนตนเองไปย่ำระฆังบนหอและกลับมานั่งสวดมนต์ทำวัตรค่ำ ชาวบ้านได้ยินเสียงระฆังจากวัดไผ่แดง

ก็ “เกิดความสงบจากความวิตกได้ชั่วครู่” เมื่อน้ำลด ชาวบ้านก็จะกลับคืนสู่ไร่นาของตนเพื่อดำเนินชีวิตต่อไป เป็นชีวิตที่ “มีทั้งทุกข์ทั้งสุข มีทั้งความรักความโกรธความเกลียด มีความอิจฉาริษยา มีทั้งการต่อสู้และเสียสละ ซึ่งจะว่าไป ก็เป็นธรรมดา

ของชีวิตทุกแห่ง” (ไผ่แดง, น.๒๔๕) กำนันเจิมได้ยินเสียงระฆังจากวัดไผ่แดงแล้วปรารภกับแก่วนว่าจะมีใครไปปรับสมภารกร่างจากวัดมาหลบภัยบ้างไหม แก่วนตอบกำนันถึงสมภารกร่าง ผู้เป็นทั้งเพื่อนและคู่ปะทะความคิดของเขาว่า

ไม่มีประโยชน์หรอกท่านกำนัน ...ถึงแม้ว่าอุดมการณ์ของสมภารกับฉันจะไม่ตรงกัน แต่ฉันก็รู้จักสมภารดี อย่าว่าแต่เพียงน้ำท่วมบางเท่านี้เลย ถึงน้ำจะท่วม ไฟจะไหม้ ฝนจะตก พายุจะผ่าอีกสิบเท่า สมภารกร่างก็เห็นจะไม่ทิ้งวัด

(ไผ่แดง, น.๒๔๕)

บทประพันธ์เรื่องไผ่แดง ได้รับการพิมพ์เผยแพร่หลายครั้ง เป็นหนังสือที่ขายดีมาก ให้บรรยากาศ

เรียบง่ายของวิถีชีวิตชนบทไทย แต่ในขณะเดียวกันก็สอดแทรกการปะทะความคิดเชิงปรัชญา ๒ ด้าน

ไว้อย่างมีสีสัน อ่านแล้วสนุก ประทับใจ สำนักแปลของชาวอเมริกันได้สนับสนุนให้มีการแปลนวนิยาย

เรื่อง **ไฟแดง** ออกเป็นภาษาต่าง ๆ ถึง ๙ ภาษา พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ นับถึง

วันนี้เป็นเวลาเกือบ ๑๑ ปีแล้ว แต่แน่นอนว่าผลงานเขียนจำนวนมากของท่านจะทำให้อนุชนรุ่นหลังรำลึกถึงท่านตลอดไป และ **ไฟแดง**

คือผลงานชิ้นหนึ่งที่ประกาศถึงความ เป็น “**นักเขียนอัจฉริยะ**” ของพลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

Abstract**Confrontation of Viewpoints in the Novel “Red Bamboo”***Chintana Damronglerd**Associate Fellow of the Academy of Arts, The Royal Institute, Thailand*

The novel *Red Bamboo (Pai Daeng)* by Major General M.R. Kukrit Pramoj first appeared in installments in a weekly political magazine, *Siamrat Subdarvoichan*. It was not until 1955 that the whole compilation of the story was published as a book. The story portrayed the conflicting ideas through two main characters, Kwaen Kankumjorn and Somparn Krang. Kwaen represented the new idea of Communism which was recently introduced to Thailand during that period while Somparn Krang represented the old ideas and values of Thai culture. Both men lived in the same small countryside village named Pai Daeng. Both men knew each other since childhood. The clash of ideas was signified when the village was plagued with drought. Kwaen stood against governmental and corporate assistance as a matter of principle. The confrontation was also on ordination, fund-raising for school construction, use of public health service, etc. Kwaen was so headstrong about his communist ideology that he ignored the reality of the situation. Somparn Krang, on the other hand, applied his Buddhist wisdom and common senses to the problem.

Key words : *Red Bamboo, Kukrit Pramoj, Thai novel*

การใช้เครื่องหมาย “-” เพื่อแยกพยางค์

ในหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถานได้กำหนดการใช้เครื่องหมาย “-” (ยัติภังค์) เพื่อแยกพยางค์ไว้ในข้อ ๓ ดังนี้

๑. เมื่ออักษรตัวสุดท้ายของพยางค์หน้าเป็นสระ และอักษรตัวแรกของพยางค์ที่ตามมาขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ ng (ง) เช่น สง่า = Sa-nga
๒. เมื่ออักษรตัวสุดท้ายของพยางค์หน้าเป็น ng (ง) และอักษรตัวแรกของพยางค์ที่ตามมาขึ้นต้นด้วยสระ เช่น บังอร = Bangl-on
๓. เมื่ออักษรตัวแรกของพยางค์ที่ตามมาขึ้นต้นด้วยสระ เช่น สะอาด = sa-at, สำอาง = sam-ang

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๓๗ง ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒